

Redacția și Administrația:
Budapesta, VII., Nyár-utca 1.

Aci sunt a să trimitte tot felul
de scrisori, cereri și bani.

Tot aci să primesc anunțuri cu
prețurile cele mai mederate.

Un număr 10 fileri.

ADEVÉRUL

FOAIE POLITICĂ, SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ.

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Foaie pentru poporul muncitor roman.

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — — — — 2 coroane
Pe 1/2 an — — — — 1 coroane

Pentru strălănătate:

Pe 1 an — — — — 3 coroane

Pentru America:

Pe 1 an — — — — 1 dollar

Redactata de un comitet.

Apare în prima Vineri după 15.

Redactor-responsabil: Aurel Cristea.

Invitare!

Partidul socialdemocrat din Un-
geria își va ținea al

XVI-lea CONGRES

(Adunare de partid)

în Budapesta, în zilele de 11 până în 14
Aprilie (Paștile catolice). Programul provi-
zoriu al congresului este următorul:

1. Raportul direcțiunii partidului. Referent: Buchinger Manó.
2. Raportul comitetului de control.
3. Lupta pentru votul universal. Referent: Kunfi Zsigmond.
4. Organizația și presa partidului. Referent: Weltner Jacob.
5. Prigoanirea sindicatelor. Referent: Alexandru Garbai.
6. Usurarii alimentelor de trai și locuințe. Referent: Tarcai Lajos.
7. Lupta contra clericalismului. Referent: Desidériu Bokányi.
8. Alegerea direcțiunii partidului.
9. Propuneri.

Direcțiunea partidului.

15 Martie.

(ac) Acum să împlinesc 61 de ani dela
marile evenimente ce s'au petrecut la anul
1848. Acest an a rămas neșters în inimile
tuturora, cari au auzit numai ce evenimente
de groază s'au întâmplat în acest an fioros.

Acest an, a fost anul când a izbucnit re-
voluția înfiorătoare și peste Ungaria. Asta a
fost o urmare a revoluțiilor petrecute în
Franța și alte state.

În acest an, adevărat în anul 48 s'au răs-
culat jobagii, ca să arunce de pe grumazul
lor jugul cel greu, care trebuia să-l poarte
de sute de ani înainte.

Afară de jobagi s'au răscolit toți aceia,
cari simțeau nedreptățile, și pretindeau în
rând cu jobagii — libertate.

Însă pentru aceste pretinderi mult sânge
s'a vărsat — zadarnic.

În anul 1848, 15 Martie, după-ce a fost
eliberat Tancsics de tinerimea universitară,
din temnița de stat, și când Petőfi a decla-
mat poeziile sale de libertate, domnia s'a
speriat, tronul s'a zguduit și apoi s'au dat
naștere acelor drepturi, de cari numai po-
poporul de jos nu se poate bucura.

Decât s'a spus prin cuvinte frumoase și
măgulitoare, că stai popor pe loc, liniștește-te,
că a sosit timpul când ții ajuns scopul.

De astăzi înainte vei fi liber, vei avea
toate drepturile ce ți-se cuvine de om. Nu
mai face revoluție popor! Nu te revolta
contra acelor, cari ți-a pus jugul pe gru-
maz și-ți trăgea cu biciul dela spate, căci
azi domnia și tronul te-a compătimit, și-ți
predă drepturile ce prelinzi.

Bun. Poporul s'a liniștit. Nu s'a mai re-
voltat atâta, că a devenit liber, i-s'a procla-
mat drepturile.

S'a proclamat: **Dreptul de întrunire,**
libertatea pressei, etc. sub cuvânt: „Că
fiecare cetățean al acestei țări, are dreptul de
a-și exprima părerea sa, atât în scris cât
și prin vorbă.”

Însă dacă e tocmai așa, că aceste pro-
clamări s'a pus în realitate ca bază, voi
arăta mai jos.

Libertate de presă există. Însă pentru
cine există?

Pentru aceia cari au bani. C'un cuvânt
pentru clasa domnitoare, pentru clasa feo-
dalo-capitalistă.

Momentan după proclamarea libertății
pressei, momentan a și fost legată de gru-
maz. În următorul mod: O foaie politică
zilnică numai aceea pot eda, cari depun o
cauțiune statului de 22 mii coroane, iar
pentru o foaie politică săptămânală 11 mii
coroane, așa, ca la caz de i-se fac procese
statul să fie sigur, că amendele în bani,
afară de temniță, ce se pun pe acei cari
și exprimă păreri liberi în ele să le poată
lua din cauțiune.

Cum ai cutezat a scrie ceva, (adecă a-ți
scrie părerea), despre clasa domnitoare sau
capitalistă, momentan ești acuzat sub pre-
text, că ai făcut „agitație”, „ură”, contra
clasei înalte, clericalismului, militarismului,
statului etc.

Iată libertatea pressei, E legată ca cânele
în lanț.

Avem libertate de întrunire, așa se zice.
Să vedem cum stăm cu ea. Acum după 61
de ani să vede foarte bine, numai ochi să
avem să vedem, numai urechi să avem să
auzim, că din toate părțile clasa proletară,
muncitorimea, are să se plângă, că azi ne-a
dissolvat rămășițele ideilor 48-iste, sau mai
bine zis guvernării rămășițelor ideii 48-iste,
un sindicat, o secțiune, o grupă etc., a no-
stre a muncitorimei, eri tot asemenea, alal-
tăeri detto, și așa mai departe.

Între acești guvernări se află fiii acelor,
cari au luptat contra sistemului dinastic
austriac la anul 1848. Însă ei azi caută
de a călca acele drepturi pentru cari au
luptat tătânii lor.

Bună-oară să-l luăm pe Kossuth Franții,
fiul lui Kossuth Lajos. Ce mare deschilnire
este între acești doi de-un sânge. Bătrânul
Lajos, contra dinastiei, tânărul Franți pen-
tru dinastie. Bătrânul pentru libertate, tână-
rul contra libertății,

Însă Kossuth Franți, foarte mult rău a
făcut muncitorimei. Prin o ordinațiune a
sa: A luat dreptul foii noastre Népszava de
a se mai vinde prin gările C. F. Ū. ce stau
sub patronajul d-sale. Cu asta a dat o lo-
vitură libertății pressei.

A suspendat înfloritul sindicat al muncito-
rimei dela căile ferate ungare, prin care
dând o lovitură libertății de întrunire.

Și câte altele.

De când stau aceste rămășițe ale ideilor
48-iste la cârma țării, au dissolvat și suspen-
dat peste 400 organizațiuni muncitorești.

C'un cuvânt: Organizațiunile ni-le-au sfă-
șiat, cum sfășie fiara sălbatică oaia sau vita.

Atunci unde-i libertatea de întrunire?

Însă pentru clasa capitalistă există toate
drepturile câștigate prin vărsarea sângelui
și jertfirea vieții moșilor și strămoșilor no-
ștri de atunci.

Acum să trec să arăt libertatea care o
am ajuns eșind din jobăgie.

Așa să spun, că înainte de 40 am fost
jobagi, și dela 48 încocoace am devenit liberi.
Foarte bine. Însă pe timpul când eram jo-
bagi, nemeșii, feudalii, la cari eram ca jo-

bagi, trebuia să se îngrijească de noi, ca
să avem de mâncare, să nu perim de frig
și așa mai departe.

Însă acum în toată puterea cuvântului ne
putem numi de: *Jobagi salariați și liberi*
de-a muri de foame.

Munca ce-o facem, nu ni-se plătește după-
cum am merita-o.

Așadară vedem, că nu am ajuns nimic
după lupta și prin jertfirea moșilor și stră-
moșilor noștri, decât o robie, o jobăgie și
mai grea, decât am avut înainte de anul
1848.

Și d-lor, aceia cari ne subjugă azi atât
de barbar, mai au curajul de a sărbători
această zi de 15 Martie, sub acel pretext,
că azi toți suntem liberi, avem drepturi de-o
potrivă (egale).

Spună lucrul pe față, așa cum este, da
avem drepturi, însă numai noi, noi clasa
feudalo-capitalistă. Deci noi ne putem bu-
cura de drepturile ce le-am câștigat în urma
răurilor de sânge ce s'au seurs la 48, din
acei sărmani oameni fără cultură.

*

Pentru noi această zi nu e altceva decât
o aducere aminte a acestei zile însemnate
de 15 Martie 1848, precum o luptă pentru
organizarea unei alte zile tot cam în felul
acesta, numai atât, că nu vom întrebuița
arme ucigătoare, cât se poate, vom lupta
cu cultura, cu solidaritatea, cari arme
sunt cu mult mai puternice, decât armele
ucigătoare, și atunci, la tot cazul, când o sosi
al 2-lea 15 Martie, care trebuie să sosească,
sigură va fi învingerea clasei proletare.

Când va sosi toți vom fi una, nu ca la
48 unul contra altuia și așa ne vom ajunge
scopurile și acele drepturi de cari avem
lipsă.

Deci, va mai veni un 15 Martie! ...

RĂVAȘ.

In numele libertății pressei.

Partidul nostru, cu ocaziunea zilei de
15 Martie, a scos în mai multe sute de
mii de exemplare, o foaie volantă sub tit-
lul: „Va mai fi un Mărțișor!”

Procuratura a găsit într'ansa „agitație”,
și a dat ordin judeului de instrucție să o
confiște.

Lunia trecută după amiază a și sosit un
ofițer de poliție și trei detectivi la tipogra-
fia „Villágosság” din strada Nyár Nr. 1,
unde s'a tipărit foaia volantă „cu pricina”,
ca să o conpiște, și să se intereseze de per-
soana, care a avut curajul de a scrie și a-și
spune părerea liber.

Însă — durerea dlor —, că în tipografie
n'au dat de nici un exemplar, dar nici de-o
maclatură, și tot aici li-s'a spus, că foaia
volantă „cu pricina” a fost comandată de
secretariatul partidului.

Atunci oamenii poliției au plecat la sediul
secretariatului din Bulevardul Elisabeta de
sub-numărul 24.

Aici au găsit apoi vre-o câteva fire din
ea, pe cari le-a dus cu ei. Precum li-s'a
spus, că foaia „cu pricina” tovarășii deja
au împărțit-o.

Astfel oamenii poliției, au plecat cu bu-
zele unflute.

Iată libertatea pressei după 61 ani.

Convoiu demonstrativ la statua lui Petőfi.

Duminecă, în 14 Martie, — după-cum am arătat în numărul trecut — partidul nostru a aranjat cu ocaziunea însemnătății zilei de 15 Martie un convoiu demonstrativ, care a parcurs străzile principale ale capitalei, până la statua marelui luptător pentru libertate — Petőfi.

Cu această ocaziune, muncitorimea conștientă a Budapestei, a arătat guvernărilor că de geaba le disolvă și suspendă organizațiile, pentru aceea ei sunt laolaltă.

Facă dlor ori-ce contra muncitorimei, că muncitorimea, nu o va putea imprăștia nimenea.

Cu această ocaziune muncitorimea din Budapesta a dat dovadă, că într'un număr dublu au venit anul acesta la această demonstrațiune.

Marea piață Tisza Kálmán, locul de întâlnire, de unde s'a pus convoiul în mișcare era negru. Punct la orele 3 convoiul s'a pus în mișcare. În fruntea convoiului mergeau cam 50 de bicicliști, apoi a urmat membrii comitetului central, membrii Redacțiunii „Népszava“, apoi frumoasa cunună împodobită cu panglici roși, apoi muncitorii constructori, în frunte cu frumosul lor stindard, apoi a urmat celelalte organizațiuni din capitală și jur.

În tot timpul cât parcurgea convoiul, se cânta Marseillesa, precum alte cântări revoluționare, precum strigăte de:

- Jos cu banda coalitivistă!
- Trăiască votul universal și secret!
- Jos cu popii cari prostesc poporul!

Însă când au ajuns, înaintea Casinei Naționale din strada Kossuth Lajos, a erupt muncitorimea în strigăte de:

- Jos cu contele negru!
- Jos cu tâlharul organizațiilor!
- Piară hoții drepturilor!

În jurul edificiilor Casinei Regnicolare și a Casinei Naționale, era toate încunjurate de poliști călări și pedestri. Nu cumva să li-se întâmple ceva baronilor și grofilor ce joacă întrânsele cărți.

După ora 4 d. m. a ajuns capătul convoiului înaintea statuei Petőfi, din marele Parc Petőfi. Mult timp a trecut până poporul s'a așezat. După aceea făcându-se liniște mortală, Corul General Muncitoresc, a cântat cântecul Revoluționar „Sus socialiști, înșirați-vă...“. Apoi tovarășul Desideriu Bokányi, ține o vorbire sărbătorească, arătând, însemnătatea zilei de 15 Martie, și de ce o sărbează muncitorimea.

După vorbirea tov. Bokányi, Corul a înțonat Marseillesa, după care muncitorimea s'a imprăștiat.

Reușita tovarășilor Italieni la alegeri.

Alegerile generale ce s'au făcut mai zilele trecute în Italia, tovarășii Italieni au câștigat 13 mandate. Înainte erau în camera italiană 29, acum vor fi 42 de deputați socialiști, cari vor apăra cu trup și suflet interesele muncitorimei italiene,

Oare la noi când vor fi atâția.

În presara războiului.

În numărul nostru trecut ne-am fost ocupat iarăși cu înfiorătorul războiu, ce are să izbucnească între Sârbia și Austro-Ungaria sau poate chiar un războiu european.

Am protestat din toate punctele de vedere al simțământului omenesc, ba chiar și din punct religios.

Am arătat, că războiul e urât, greșos și înfiorător.

Însă nu eram siguri, că intradovăr o izbucni ceva. Dar acum — după-cum scriu foile — cât e de rea situația între aceste două țări, în timpul din urmă.

Dar acum numai e vorba așa mult de adnexarea Bosniei și Erțegovinei, ci mai mult de interesele marilor agrari ungari.

E vorba, de cât mai multul profit al agrarismului ungar.

Lucru știut este, că Sârbia transporta pe piața Ungariei, cel mai mult grâu, c'un cuvânt bucate, precum vite de tăiat.

Alimentele de traiu ale populațiunii ungare erau mai estine.

Însă agrarii noștri încetul cu încetul, a scos pe comercianții de vite și bucate Sârbi, de pe piațul ungar.

Agrarii, adevă domnii cari sunt grupați în jurul societății Omge, au făcut cum dlor au voit, au ridicat prețurile alimentelor de traiu, după-cum dlor au voit, căci acum a dlor singuri e piațul Ungariei. Ei au să tragă și pelea de pe populațiunea ungară.

De poruncit, cum să facă, n'are să le poruncească nimenea, ei sunt atotputernicii în țară, și nu alții, mașinăria statului e în mâna lor, mai cu seamă parlamentul, unde se făuresc legile e al lor, ca și când l'ar fi luat în arândă, și lucru dracului, câte legi să făuresc, toate în interesul lor propriu se fac.

Așa și războiul, d-lor îl doresc. Foile cari stau în serviciul dlor, fac larma cea mai mare pentru războiu. Cei interesează pe ei, că Sârbia n'are piață unde să-și ducă marfele.

Cei interesează pe ei aceea, că populațiunea Ungariei, adevă proletariatul, e silit să piară de foame, nemaiputând suporta scumpetea alimentelor de traiu.

Piară!

Războiu să fie! Dacă o fi războiu, cu atât mai bine. Piațul e al nostru. Și chiar să fie războiu, asta cere interesele noastre proprii.

Deja trupele sunt concentrate în Bosnia, la hotarul Sârbiei. Cam o sută de mii de soldați frați, tați și copii de-ai noștri stau gata la poruncă, când vor auzi comanda: *Feuer! Foc! Atunci puștile să zuruie, tunurile să bubue, să sfarme tot ce stă în cale.*

Tot asemenea dincolo de Drina stau Sârbii iarăși gata la poruncă.

Iar corbii corăese prin aer, în turme sunt și ei concentrați, așteptându-și prada, când vor putea ajunge la carnea dulce de om.

Și când acele trupe se vor nimici se trimit altele. La dispoziție stau destui pe cari pot să-i trimeată pe podul de măcelărie la dorința capitalului.

Trupele le concentrează la hotară. Atât la hotarele Sârbiei, cât și la ale Italiei, precum Rusiei.

La Fiume, autoritățile au primit ordin, ca și pe aceia să-i înroleze, pe cari acum 1 săptămână ia asentat și găsit de buni. În Marosvásárhely a fost chemați rezerviștii, îmbrăcați și transportați la Bosnia. Totasemenea regimentele din Kassa, Zolyom etc. Tot asemenea rezerviștii ce se află în străinătate sunt chemați telegrafic la arme.

Intreaga flotilă Durăreană Joi dimineața a plecat pe Dunăre în jos spre Zimony.

Iată, te ia fiori când cetești astfel de știri înfiorătoare, ale războiului. Numai când auzi de cuvântul războiu, te ia greața și înfiorarea, dar să mai iei parte în el.

Să mergem noi în contra proletariatului sârb, când ei nu ne-au vătămat, și ei contra noastră, pe când nici noi nu iam vătămat. Și astea pentru-că așa dorește interesele agrarilor? Apoi veni-va și acel timp, unde nu ne vom mai măcelării pentru interesele unora și altora.

Numai un partid e în Ungaria, în Sârbia și în celelalte state, care protestează energic contra înfiorătorului războiu, și acel partid e: *Partidul socialdemocrat internațional, care zice:*

— Jos cu războiul!

„Adevărul“ și

„Glasul Poporului“

costă pe an: Pentru Austro-Ungaria 2 coroane. Pentru străinătate 3 coroane. Iar pentru America 1 dolar (5 coroane).

Cătră muncitorimea în fer și metal din Ungaria.

Colegi, frați muncitor!

Cătră voi ne adresăm, cătră muncitorimea în fer și metal din Ungaria. Știți și voi foarte bine că astăzi trăim zile grele, suntem persecutați din toate lăturile. Ne țin încă strânși legați în lanțuri, ca să nu fim în stare a ne mișca. Să cerem drepturile noastre.

Însă noi ca să putem scăpa din ghiarele acestor hiene, spre a deveni liberi, trebuie să luptăm și să ne organizăm mai puternic decât până acum.

Sindicatul muncitorilor în fer și metal, care prin o muncă grea și mari jertfe l'am construit, ministrul de interne al guvernului maghiar, i-a suspendat munca în 29 Decembrie 1908.

Prin asta nu voim a ne plânge. Pentru această persecutare cu mult mai măreți ne ținem, decât a ne deschide buzele și a ne plânge.

Nu, numai mâinile ni-se strânge în pumn, că și prin această suspendare au dat un ghiont, o lovitură muncitorilor în fer și metal, cu acea credință, că au să ne imprăștie.

Însă s'au înșelat, că prin asta, ne-au adus mai aproape unii de alții, pe noi muncitorii în fer și metal exploatați, și au făcut prin asta, ca să fim mai strânși unii de alții și astfel se luptăm cu o mai mare energie contra acelor ce ne subjugă.

Sindicatul moderne muncitoresci, luptă într'ocolo, ca să mărească plățile și să micșoreze orele de muncă.

În breasla noastră din Ungaria, a fost plata pe o zi în anii 1900—1903 între 2 coroane 20 filleri până în 3 cor. 80 filleri.

Aceste plăți prin ajutorul organizațiunii, le-am putut ridica cu 3 și 4 coroane, cari înseamnă o îmbunătățire.

Tot asemenea și în lupta pentru scăderea orelor de lucru, am ajuns la rezultate foarte bune.

Fără luptă nici-când nu am fi putut primi din partea capitalismului aceste rezultate ajunse.

Contracte s'au legat:

În anul 1906, 17 contracte, în 335 întreprinderi, pe seama alor 4970 de muncitori. Așa, că rezultatul ridicării salariilor a fost în acel an de: 341.140 cor. 80 filleri.

În anul 1907, sau legat 29 contracte în 92 de întreprinderi, pe seama alor 1594 de muncitori. Așa, că salariile pe acel an s'au ridicat cu 179.866 cor, 76 filleri.

Așadar în timp de 2 ani s'au legat 46 de contracte, în 427 de întreprinderi pe seama la 6564 de muncitori, cari fac la an îmbunătățire de salarii: 521.007 coroane 76 filleri.

Deci din aceste rezultate putem vedea, că dacă muncitorimea organizată voește a lupta cu energie, atunci toate dorințele ei, capitalismul e silit a i-le îndeplini.

Membrii sindicatului au plătit dela anul 1903 până în anul 1907, 882.497 coroane, în anul 1908 — după socoțile autorităților 260.304 coroane. În timp de 6 ani, s'a plătit cotizațiuni directe 1 milion, 142 mii și 801 coroane.

Pentru ajutoare a plătit sindicatul	
până în 1907	293.319 coroane.
În anul 1908	135.260 "
Pentru scopuri culturale și învățare	
până în 1907	124.441 "
În anul 1908	19.370 "
Pentru lățirea organizațiunii până	
în 1907	50.946 "
În anul 1908	12.856 "
Pentru susținerea localurilor private până în 1907	177.108 "
În anul 1908	10.003 "
Averea sindicatului a fost pe anul	
1908	110.000 "

Astfel de rezultate n'au lipsă, de a le da comentariu.

Pentru-că ne-a suspendat sindicatul, nu trebuie să ne fragem înapoi dela organizație și dela datorințele ce le avem față de organizație. Lupta din sindicatul închis, trebuie să o punem pe fabrici și ateliere. Dacă nu ne lasă să continuăm în pace lucrurile noastre în organizațiuni, atunci vom lucra cum se poate și așa unde se poate.

Noi voim liberi și fericiți să fim, la asta avem drept.

Ferari, înainte, nu te lăsa ferarule!

Cu salut frătesc:

**Comitetul central executiv
al muncitorilor în fer și metal
din Ungaria.**

Adevăruri sociale.

(Convorbire de un muncitor nedeșteptat cu un muncitor deșteptat). *)

N. Dar dacă nu ar fi dăttori de muncă, cine mi-ar da lucru?

D. Aceasta întrebare mi-a pus-o colegii mai de multe ori; voești doară să-i examinăm un pic?

Ca să poți lucra, ai lipsă de-o fabrică, de mașini și de materiale.

N. Așa-i.

D. Cine a clădit fabrica?

N. Lucrătorii constructori.

D. Cine a clădit mașinile?

N. Clădătorii de mașini și mecanici.

D. Cine a plantat și a grijit de lemnele care le prelucrați, cine a săpat metalul din care fiul tău acuma făurește diferite unelte de întrebuințare? Cine a plantat cânepa, pe care muerea ta o toarce ca torcătoare salariată și fiica ta o țesă prefăcându-o în pânză?

N. Acestea le-a făcut muncitorii de pădure, mineri, măsari, fauri, mai pe scurt muncitori ca și mine.

D. Prin urmare, voi, tu, femeia ta, fiul și fiica ta, numai de aceea puteți lucra, de oare-ce alți lucrători va clădit fabrici și mașini și va produsat materiale brute.

N. Aceasta doară să înțelege de sine; fără cânepă femeia mea nu poate toarce și fără fier brut fiul meu nu ar putea săvârși muncă de faur.

D. Așadară nu așa numitul dăttor de muncă este acela, care dă lucrul, ci din contră noi lucrătorii. Dar ști tu cum și-a procurat dăttorul de lucru uneltele cu cari lucrezi?

N. Firește, că o știu; le-a cumpărat.

D. Însă cine i-a dat banii?

N. Aceea nu o știu. Să poate, că tatăl-său i-a testat așa cam la 100.000 coroane și astăzi are o avere de un milion.

D. Oare prin aceea și-a câștigat milionul, că a stat la mașină, și a tors sau a țesut?

N. Doar' nu va fi așa de prost; milionul și-l-a câștigat prin aceea, că ne-a lăsat pe noi să lucrăm.

D. Fericitul. Cruțește un milion laolaltă fără de-a face cea mai mică osteneală. În genere el nici nu are altă putință de a cruța un milion, ca prin aceea, că lasă să lucreze alții. Aceia însă cari lucrează, abia câștigă atâta, cât necondiționat au lipsă pentru viață. Însă i-an spunemi, dacă tu și colegii tăi nu a-ți lucra, ce ar fi atunci? Nu s'ar rugini oare mașinile și materialul brut nu ar putezi?

N. Toate cade ruinării, dacă noi nu am lucra.

D. Prin urmare tu, prin a ta muncă, conzervești mașinile și materiile brute de care ai lipsă la muncă.

N. Aceasta e adevărat; așa departe încă nu am cugetat.

D. Să-mi mai spui una, are dăttorul tău de muncă obiceiul de a se interesa despre ce se petrece în fabrică?

N. Nu mult. În fiecare zi face câte-o mică preumblare prin fabrică, să vadă ce oare lucră; mâinile le ține în buzunar, să nu se murdărească. În toarcătorie, unde

lucra muerea și fiica mea, foarte arare-ori poți vedea pe câte un dăttor de muncă, cu toate, că sunt patru inși. Însă unde lucră fiul meu în fabrica de metal, nici barem fotografia nu i-o poți vedea. Dăttorul de muncă e o societate anonymă.

Tu sau ieu, dacă am avea vre-o câteva mii de coroane, ca să cumpărăm câteva acții, atunci am putea deveni și noi dăttori de muncă.

D. De ce nu îți cumperi acții?

N. Pentru-că nu am bani?

D. De ce n'ai, tu doar' lucrezi?

N. Plata abia ajunge la trai.

D. Cu toate, că tu tot lucrezi, nu aduni atâta laolaltă ca să-ți poți cumpăra o acție. Așadară tu nu poți să fi membru al societății anonime. Acuma să-mi spui: Cine conduce fabrica de metal, unde nici nu este dăttor de muncă și toarcătorii și țesătoriile, unde sunt patru dăttori de muncă?

N. Directorul și conducătorii.

D. Acuma dacă tot muncitorii sunt aceia cari clădesc fabricile, cari construiază mașinile, cari produc materialul brut, dacă muncitorii sunt aceia, cari aduc în funcționare mașinile, dacă mai departe directorii și conducătorii sunt aceia, cari conduc totalitatea și o regulează, ce face atunci dăttorul de muncă?

N. Nimic; își învârteste degetele cele mari pring'olaltă.

D. Dacă ar merge pe luna ceriului un tren s'ar putea expeda dăttorii de muncă sus, fără bilet de reîntorcere, fără să trebuiască, ca fabricile să stee o clipită în loc. Tu, femeia ta, fiul și fiica ta, ar putea să lucreze mai departe, fără ca să fi trebuit să se observe plecarea dăttoriului de muncă.

N. Mai că cred, așa de departe nu am cugetat.

D. Știi tu cât a profitat dăttorul tău de muncă în anul din urmă?

N. După socoata noastră ar trebui să profiteze în anul acesta 100.000 coroane.

D. Câți lucrători sunt aplicați la dăttorul tău?

N. Femei și copii, laolaltă sunt socotiți, cam 100.

D. Cât de mare e plata voastră?

N. Dacă socotim și salariile directorului, a conducătorilor și a contabilului în general putem lua după om și cap cam 1900 coroane.

D. Aceea însemnează atâta, că aceia 100 de muncitori ai fabricii a primit o plată generală de 100.000 coroane, tocmai atâta, cât e necesar de a putea vegeta, pe când dăttorul tău de muncă pentru facerea de nimica, încă a pus la buzunar 100.000 coroane. Acestea 200.000 cor. de unde vin?

N. Sigur nu din ceriu, aceea o știu și eu. Încă nu a văzut nimenea, c'ar fi ploiă cor. roane.

D. Muncitorii fabricii sunt aceia, cari a produs toate, acelea 100.000 coroane plată și celelalte 100.000 coroane profit al dăttoriului de muncă, din care a dat o parte la reparatură și la cumpărarea de mașini nouă.

N. Aceasta e adevărat.

D. Finirea lucrului este următorul:

Muncitorii câștigă banii, cari îi întrebuințează dăttorul de muncă la aceea, să-și câștige mașini și materiale brute, ca să lase pe muncitori să lucre; directorul mai bine salariat și conducătorii dirigează producțiunea și dăttorul de muncă nu are altă treabă decât a-și însăcui profitul. De ce ne trebuiesc dăttori de muncă?

N. Ca să exploateze munca.

D. Zi mai bine, de a fura pe muncitori, aceasta e mai clar iubite prietino.

N. Mie-mi răsare o lumină.

D. Așa de iute? La revedere.

N. La revedere încă cât de curândă. Tu o ai bine în cap iubitule. Așa de departe încă nici-când nu am cugetat.

(„L'Humanité“). Paul Lafargue.

CRONICA.

— **Cătră lucrătorii tipografi români din Ungaria.** Prin aceste șire mă adresez tuturor colegilor din toate orașele unde se află lucrători tipografi români, precum ajutori, întorcători, colege, etc. Din fiecare oraș unu să-și ia angajamentul, și să facă o mică dare de seamă din acel oraș, câți culegători români, mașiniști, puitoare la mașini, ajutători de lucrători etc. Câți sunt organizați, câți neorganizați. Cauza: Foaiă românească. Și rog a se trimite cât mai îngrabă la adresa: *Aurel Cristea, „Adevărul“, Budapesta, Nyár-utca Nr. 1.*

— **Caz mortal.** Tovarășii din Orăștie, ne aduc la cunoștință, că au pierdut prin încetarea din viață pe unul, dintre cei mai aleși tovarăși, pe tovarășul *Ilisie Frâncu.*

— **De-ale muncitorimeii române din Budapesta.** Duminecă, în 7 Martie, din cauza probelor pentru teatru nu s'a ținut nimic.

Duminecă în 14 Martie s'a ținut în localul secțiunii noastre, după-cum am amintit în numărul trecut o conferință asupra însemnătății zilei de 15 Martie. În această seară muncitorimea română din capitală, a venit într'un număr cât se poate de considerabil, cu dorul de a asculta însemnătatea zilei de 15 Martie.

Tovarășul *I. Csiser*, la orele 8 și jumătate, salută în numele comitetului pe cei prezenți și recomandă de președinte pe tovarășul *I. Șteflea*, care printr'o scurtă vorbire declară ședința de deschisă și predă cuvântul tovarășului *Aurel Cristea*, care printr'o vorbire frumoasă arată însemnătatea zilei de 15 Martie, făcând comparație între jobagii trecutului, înainte de 48 și între jobagii moderni salariați de azi, spunând că soartea celor de azi, e cu mult mai rea, arată — cum se spune — că la anul 1848 s'ar fi dat naștere libertății presei, precum libertății de întrunire, apoi prin argumente puternice arată pentru cine a dat naștere acestor libertăți? Pentru aceste libertăți să bucură clasa capitalistă, ea le are, iar clasa proletară, în locul acestor libertăți, și pe mai departe lanțuri. Apoi să ocupă cu Kosuth Lajos, și arată mârșăveniile lui Kosuth Franți, fiul celui dinainte. Arată apoi pe marele poet *Alexandru Petőfi*, care a dus cea mai cinstită luptă pentru dezrobirea poporului. Iar la urmă spune, că aceia pentru-ce moșii și strămoșii noștri și-au jertfit viața, și astăzi sunt călcate în picioare din partea guvernanților, noi suntem chemați a le aduce la îndeplinire cu ocazia venirii altui *Mărțișor*, care trebuie să vină. Mai pe larg în articolul prim.

Apoi a luat cuvântul tov. *Iosif Csiser*, care a citat unele versuri, din opurile de poezii ale marelui poet *Petőfi*, câte lucruri adevărate spune el în ele. Arătând apoi viața poetului *Petőfi*.

Iar la urmă tov. președinte declară ședința de închisă.

Să trece apoi la declamațiuni și cântat. Au declamat tovarășii: *Șteflea, Crețulescu, Csiser, Chiva Voina*. Au cântat foarte frumos și plăcut arii populare solo doamna *S. Filimon*, nevasta comerciantului *Filimon* dela Arad, precum tovarășa *Mărioara Cardog*.

— **Cătră muncitorimea română din Brașov!** Tovarășii! E timpul ca să ne organizăm, așadară, sunteți chemați la acțiuni!

Acci cari nu vor ținea cu noi, aceia vor fi socotiți de contrarii noștri.

Șdintele noastre se țin în fiecare Martie seara, între orele 8—9. Cu toții să veniți.

Comitetul.

— **Un răspuns foaii sore „Volkswille“.** Dela tovarășii din Lugoj primim următoarele șire:

On. Redacțiune!

Rog să binevoiți a da publicității următoarelor:

Cu privire la articolul, care a apărut nu de mult în foaia soră „Volkswille“, unde

*) N. e nedeșteptatul.
D. e deșteptatul.

un tovarăși își ridică cuvântul atât contra direcțiunii, cât și în contra noilor aleși „cassar“ și „controlo“ dela cassa de boală din Lugos, voesc să lămuresc următoarele:

E adevărat, că direcțiunea nu a publicat concursul în foile noastre ci în foi 48-iste, cu aceasta nu am de a face, răspundă ea, — dar că tovarășul susnumit a atăcat atât pe controlor, cât și pe cassar, a făcut-o din informație greșită, de oare-ce controlorul nou ales, *George Jucu*, încă ne este tovarăș de luptă, așadar reproșurile nu trebuia ridicate și în contra lui ci numai contra cassarului 48-ist. *Lugoj*, 15/III. 1909.

Cu stimă de tovarăș *Constantin C. Neda*.

— **A adurmit Sfântu Anton.** În zilele trecute, niște oameni până acum necunoscuți au comis spargere în biserica catolică din Debrețin. Spărgătorii au desfăcut lada Sfântului Anton, și-au ridicat o sumă însemnată din lădiță, apoi și-au văzut de drum.

Ei, ce să-i faci, dacă tocmăi atunci, l'a prins și pe Sfântul Anton somnul?... Cu atât mai puțin popilor.

— **Săculețul popii.** Locuitorii comunei Curtici din comitatul Aradului, au dat pără consistoriului diecesan din Arad, contra preotului lor *Ioan Nicorescu*. În această pără e și aceea, că ciuhașul Nicorescu ia ștolla mai mare dela bieții Curticeni, decât iar fi permis. Așa, că după o înmormântare, ia dela cel mai sărac 20 coroane. Așa, că acum, s'a ocupat comisia consistorială cu chestia murdară al lui Nicorescu, și toate acele învinuiri aduse contra lui, s'au adevărit de drepte, iar consistoriul l'a pedepsit cu 300 coroane amendă în bani.

Iată, ciuha Nicorescu, care a scris opul cu predici sfinte „Amvonul“, care e chemat a lăți învățăturile lui Christos, el le murdărește, pentru bani. Inșă dacă ar lua banii pe drept, dar îi ia pe nedrept. Auziți, pentru o înmormântare să ia el dela cel mai sărac om 20 coroane? Asta ia spus-o Christos? Apoi consistoriul ce crede, că prin pedeapsa ce ia dat-o, are să-și lase năravul? Hm! Cam greu. Chiar și proverbu zice: *Lupul își lapădă părul, dar (Nicorescu) năravul nici-odată.*

Săculețul popii îi fără fund și pace bună.

— „**Mulțam Doamne, că ai dat, dar ai dat prea mult!**“ În comuna Gaccoruo din Sicilia, economul Marialla se poate scărpină după ureche zicând: „*Mulțam Doamne, că ai dat, dar ai dat prea mult!*“ Căci harnica-i consoartă căzând la pat zilele trecute, a dat naștere unei întregi familii. Cinci la număr și toți dimpreună cu mama voinici. Acuma cu-i să-i mulțumească, Domnului sau Naturei?...

— **Refugiații căzărnilor române.** Lucru știut este, că cel mai barbar tratament față de soldați, e în România. Din nici o țară nu dezertează atâți soldați ca din România. După-cum se scrie din comitatul Trei scaune, că acolo zi de zi sosese dezertori din România, parte din ei sunt prinși de autoritățile de aici și duși înaintea fisolgăbirămei, iar parte din ei singuri să înștiințează. După spusele lor proprii, tratamentul e cât se poate de barbar față de ei dincolo.

Nu de mult a sosit în comuna Zabola un soldat dezertor din România, care s'armanu, aproape o săptămână a umblat prin munții acoperiți cu zăpadă, flământ, cu o mare rană, și cu o unflătură grozavă la cap, pe care — după-cum spune — la miliție le-ar fi primit din partea mai marilor săi. Declară, că e în stare a-și servi timpul aici, sau mai bine mort, decât să meargă înapoi în România.

Și câte alte grozăvenii am mai auzit asupra militarismului român, încât și-se sângera inima. După-cum să vede în militarismul român sunt angajați: Tălhari, hoheri și invezitori. Mulți sunt — e drept, cari nu cunosc ce va să zică militarismul — cari laudă militarismul român. Apoi cu astfel de lucruri se pot lauda. Evul mediu domnește încă și acolo...

Apoi — când e vorba — nici la noi n'au soldații o viață strălucită, dar, par'că nu tocmai așa, ca în România.

Inșă una zice: *Jos militarismul, de ori unde-ar fi el.*

— **Sărutul de moarte.** În comuna Nagyker din comitatul Zala, a murit o nevastă cu numele *Filkó Jánosné*, în urma căreia, afară de bărbat, a rămas și o fată frumoasă de 18 ani, precum un băiat de 14 ani. Moartea mamei a întristat foarte adânc familia, dar mai cu seamă pe frumoasa Emma, care în continuu plângea pe mamă. Tata, neamurile, cunoscuții de geaba căutau, ca să o mângăie, ea numai atâta zicea:

— *Ar mai fi bine, dacă-și putea zăcea și eu lângă mama!*

Ear când au voit, ca să acopere pe moartă tânăra fată, s'a aruncat cu o forță puternică pe trupul mamei moarte, sărutându-i buzele, ochii și obrazul.

— *Acesta a fost sărutul de adio!* — zise tânăra fată.

După câteva ore, fetei i-se făcu rău, și se puse în pat. S'a chemat medicu, care a constatat, că fata a căpătat inveninare de cadavru. Nici bine nu a fost acoperit mormântul mamei ei, când și ea zăcea moartă în pat.

Din syndicate.

De-ale muncitorilor constructori.

Pécs. În săptămâna trecută iar am primit știri îmbucurătoare despre reușita tovarășilor.

Colegii din Pécs (Cinci biserici) și de data asta au arătat, că sunt demni de luptă, La sfârșitul anului trecut li-s'a implinit contractul de pe cei trei ani din urmă. Înainte de asta cu 5 luni, au înaintat dătorilor de muncă un nou tarif de plată. Prin asta au voit ca să fie pace între ei și patroni. Ținându-se două consfătuiri au ajuns la rezultat. Inșă când a fost ca să subscrie noul tarif, afară de inginerul *Tichy Ödön*, ceilalți n'au voit să-l subscrie. Inșă ca colegii să le arate, că cu muncitorii constructori nu se pot juca, au părăsit munca, afară de lucrurii inginerului *Tichy*. Greva a durat numai 3 zile, că au venit patronii încă în fugă de au subscris contractul. Acum iarăși e asigurat contractul pe 3 ani și jumătate, primind totodată pe fiecare an 2 fileri îmbunătățire și asigurarea timpului de 9 ore la zi, începând dela 1 Ianuarie anul 1910.

Solnoc. Din Solnoc ne scriu tovarășii, că contractul legat cu patronii pe 3 ani, l'au mai lungit cu un an.

Lupta muncitorilor constructori din Arad ține în continuu de mai aproape doi ani de zile. Patronii au mișcat toate petrele numai ca să poată zdrobi solidaritatea muncitorilor, inșă până astăzi nu le-a reușit.

Inșă după atâta timp de luptă, acum tocmai s'a găsit trei pasări bune, cari s'au angajat să fie patronilor vânzătorii fraților lor. Numele acestor trei firme sunt: *Kornacker Matyas, Koszka József și ifj. Csernyet Ferenc.*

Sunt între colegii din Arad vreunul, care să nu cunoască pe aceștia?

Rugăm pe toți colegii din loc, ca să nu primească lucru, acolo unde se află această societate. Precum atragem atențiunea tuturor colegilor din provie, ca ori-unde se vor întoarce și or da peste acești trădători să-i răsplătească după merit.

Aradul e și pe mai departe închis pentru lucrătorii constructori.

Știri de zidiri.

In Caransebeș se va zidi spitalul orașului cu 150—180.000 coroane cheltueli.

In Pancsova se va zidi o baie de aburi și o hală de tăiat vite. Cheltuelile pentru cea dintâiu vor fi de 140.000, pentru a doua 300.000 coroane.

Petrecere.

— **Invitare la petrecerea muncitorimeii române din Budapesta,** care aranjază Duminică la 21 Martie 1909, în sala „*Angyal*“ (*Király-utca Nr. 3, etagiu I-ii*) o mare reprezentăție teatrală, urmată de dans cu următorul

Program:

1. Cuvânt de deschidere rostit de * * *
2. *Tablou vivand* reprezentând *Libertatea presei*, aranjat de I. C.
3. *Sub steagul roșiu*, cor mixt predat de *Corul Muncitorilor Români*.
4. *Trei doamne și toți trei*, declamat de *I. Răcean*.
5. *Dă-m răbdare*, declamat de *I. Bârsan*.
6. *Arii populare*, Solo cântate de doamna *S. Filimon*.
7. *Așteptarea*, declamat de *Isaiu Budha*.
8. *Flacări potolite*, declamat de *I. Șteflea*.
9. *Suferința și Lupta*, declamat de *I. Crețulescu*.
10. *La icoană*, declamată de tovarășa *Chiva Voina*.
11. *Jidovul răttăcitor*, declamat de *Iosif Cizer*.
12. *Gornistul*, cor mixt, predat de *Corul Muncitorilor Români*.
13. „*Fetele dela Fabrică*“.

Piesă teatrală întrun act.

P E R S O A N E L E.

Cornea Livius, fabricant --- *I. Cizer*.
Eleonora, soția lui --- *Chiva Voina*.
Ionel, copilul lor --- *A. Cristea*.
Cămilă, șeful fabriciei --- *I. Crețulescu*.
Lucreția Gligor } Muncitoare *Măr. Cizer*.
Ileana Petre } *Elena Voina*.
Mărioara Stan } *Rah. Nemeș*.
Ana Pescar } *Elena Voina*.
Filip Petre, focar la căzan --- *I. Șteflea*.

— Acțiunea se petrece în timpul de față. —

14. Dans până dimineața la orele 6.
 Muzică românească. — Pescuire în apele Japoniei. — Poștă ambulanta cu premii. D-ra care va primi mai multe epistole va primi un premiu de valoare. — Bătae de confetti și serpentine și o mulțime de alte distracțiuni noi și plăcute. — Buffet ieftin și bun. — Inceputul la ora 8 jumătate.

Prețul intrării: De persoană: 1 coroană. De familie 2 cor. Gardiroba obligatoare.

Contribuiri benevole se primesc cu mulțumită și se vor cuita, pe cale ziaristică, și sunt a se trimite pe adresa tovarășului *Aurel Cristea*, (*Budapesta, VII, Ovoda-utca 31, II. 15*), iar în seara petrecerei la cassă.

Venitul curat se va întrebuița pentru *cultivarea muncitorilor Români din Budapesta*.

Depe cîmpul de luptă

Lucrătorii constructori.

Rugăm comitetele grupelor, ca să ne înștiințeze întotdeauna, despre eschiderile, boicoturile și grevele ce se fac, ca să putem publica altfel, în caz contrar nu vom mai publica nimic.

De ocolit e în Ungaria pentru muncitori constructori: Arad, Békés, Szolnok, Zilah, Nagyenyed, Nagybecskerek, Orăștie (construcțiunea colegiului). Orosháza, Marosvásárhely, Dégh (lucrările lui *Fekete István*), Hunedoara (lucrările lui *Havas*).

Poșta redacției.

Toți acei căror le-a expirat abonamentul, sunt rugați a-l reînnoi, căci în caz contrar suspendăm trimiterea foilor.

Murani. Cele trimise au rămas pe numărul viitor.